

**RIIGIKOGU KORRUPTSIOONIVASTASE ERIKOMISJONI
TEGEVUSE ÜLEVAADE
(jaanuar 2013 kuni jaanuar 2014)**

SISUKORD

1. Sissejuhatus	3
2. Komisjon majanduslike huvide deklaratsiooni hoidjana	3
3. Majanduslike huvide deklaratsioonide arvandmete kogumisest	5
3.1. Ministeeriumid ja nende valitsemisala	5
3.2. Põhiseaduslikud institutsioonid	7
3.3. Maavalitsused	8
3.4. Avalik-õiguslike ülikoolide rektorid	8
3.5. Avalik-õiguslike juriidiliste isikute nõukogud	9
3.6. Kohalike omavalitsuste volikogude andmed	9
3.6.1. Andmed linnadelt	10
3.6.2. Andmed valdadelt	10
3.7. Koondandmed MHD-de laekumisest 2013. aastal	12
4. Komisjoni tegevusest seoses GRECO soovitusetega	13
5. Avaliku vahendi võimaliku korruptiivse kasutamise arutamisest	14
6. Komisjoni istungid	16
7. Komisjoni järeldused ja kavandatavad tegevused	18

1. Sissejuhatus

Riigikogu korrupsioonivastase erikomisjoni (edaspidi komisjon) käesolev koosseis moodustati Riigikogu 20. märtsi 2013. aasta otsusega (RT III, 26.03.2013,1), et täita Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse ning korrupsioonivastase seaduse (RT I, 29.06.2012, 1) alusel nimetud õigusaktides toodud ülesandeid.

Komisjoni uuesti konstitueerimine oli tingitud uue korrupsioonivastase seaduse (edaspidi uus KVS) jõustumisest 1. aprillil 2013, mistõttu komisjoni praegune koosseis sai oma volitused nimetatud kuupäeval.¹

Riigikogu otsuse alusel kuuluvad komisjoni koosseisu 1. aprillist 2013 järgmised Riigikogu liikmed: Andres Anvelt (komisjoni esimees), Liisa-Ly Pakosta (aseesimees), Rein Aidma, Helmen Kütt, Lauri Laasi, Peeter Laurson, Meelis Mälberg ja Aivar Riisalu.

Komisjoni liikmete asendusliikmed on vastavalt Jaak Allik, Andres Jalak, Kalev Lillo, Rein Randver, Priit Toobal, Reet Roos, Lauri Luik, ja Tarmo Tamm.

2013. aasta on olnud komisjoni jaoks eriline: 1. aprillini töötati vana KVS-i ja Riigikogu 5. mai 2011. aasta otsuse (RT III, 09.05.2011,4) alusel, alates 1. aprillist 2013 aga uue KVS-i ja Riigikogu 20. märtsi 2013. aasta otsuse alusel. Uue KVS-i §-ga 9 konkretiseeriti komisjoni ülesandeid ning laiendati komisjoni pädevust. Komisjon teostab parlamentaarset järelevalvet korrupsioonivastaste meetmete rakendamise üle, arutab omal algatusel KVS-i § 13 lõikes 1 nimetatud ametiisikute võimalikke korrupsioonijuhtumeid ja annab nende kohta hinnanguid, teostab järelevalvet Riigikogu liikmete tegevuspiirangutest kinnipidamise üle, teavitab Riigikogu ja avalikkust oma korrupsioonivastase tegevuse tulemustest ning täidab muid seadusest tulenevaid ülesandeid. Komisjonil on oma töö tegemiseks õigus välja kutsuda isikuid ja nõuda tutvumiseks andmeid ja dokumente.

Kuna uue KVS-i üleminekusätte § 22 lg 1 järgi tuli 2013. aastal kohaldada ametiisikute majanduslike huvide deklareerimisele vana KVS-i §-des 7–15, 16 ja 18 sätestatud, jäid komisjoni pädevusse majanduslike huvide deklaratsioonide (MHD) kogumise, kontrollimise ja avalikustamisega seotud varasemad ülesanded, samuti teistelt deklaratsioonihoidjatelt arvandmete kogumise kohustus, mida täitis eelminegi komisjoni koosseis Riigikogu 5. mai 2011. aasta otsuse alusel.

Järgnevalt on antud ülevaade komisjoni tegevustest valdkondade kaupa.

2. Komisjon majanduslike huvide deklaratsioonide hoidjana

Vana KVS-i § 14 lõigete 2 ja 8 kohaselt pidid komisjonile 2013. aastal MHD esitama Riigikogu liikmed, Vabariigi President, Vabariigi Valitsuse liikmed, Riigikohtu esimees ja liikmed, Eesti Panga Nõukogu esimees ja liikmed, Eesti Panga president, riigikontrolör ja Riigikontrolli peakontrolörid, õiguskantsler, suursaadikud, riigi peaprokurör, juhtivad riigiprokurörid ja juhtivprokurörid, ringkonnakohtute esimehed, haldus- ja maakohtute esimehed, maavanemad, riigisekretär, abiministrid, Eesti Teaduste Akadeemia president ja avalik-õiguslike ülikoolide rektorid ning avalik-õiguslike juriidiliste isikute (Eesti Kultuurkapital, Eesti Rahvusringhääling, Eesti Arengufond, Tagatisfond, Eesti Haigekassa, Eesti Töötukassa ja audiitortegevuse järelevalve nõukogu) nõukogu liikmed. Kahel viimasel aastal eelloetletud ametikohtadelt lahkunud isikud (v.a Riigikogu liikmed ja Vabariigi President) pidid seaduse kohaselt komisjonile oma MHD samuti esitama 2013. aasta lõpuni. Detsembri seisuga oli isikuid, kes pidid oma majanduslikke huvisid komisjonile deklareerima, 337. Komisjon kontrollis vähemalt üks kord kuus jooksvalt andmebaase ja täpsustas nende ametiisikute registrit, kes pidid komisjonile oma majanduslikke huvisid deklareerima.

---

¹ Varem kandis komisjon nime Riigikogu korrupsioonivastase seaduse kohaldamise erikomisjon ja oli moodustatud Riigikogu 5. mai 2011. aasta otsuse alusel.

2013. aasta esimese kvartali jooksul laekunud uute ametiisikute ja nende ametiisikute, kes deklareerisid olulisi muudatusi oma deklareeritud vara koosseisus ja struktuuris, MHD andmed on avalikustatud järgmistes Riigi Teatajates: RT III, 14.02.2013, 5 ja RT III, 13.03.2013, 3).

Vana KVS-i § 13 lõike 1 kohaselt tuli iga-aastane MHD esitada üks kuu pärast tuludeklaratsiooni esitamise tähtaega, see on 30. aprilliks 2013.

Komisjon väljastas märtsikuu viimasel dekaadil MHD vormi ja selle täitmise juhendi 342 ametiisikule.

Komisjonile laekus regulaarseid MHD-sid seadusega ettenähtud perioodil kokku 342.

10-päevase hilinemisega esitas deklaratsiooni üks Eesti Kultuurkapitali nõukogu liige, tema käest nõudis komisjon kirjaliku seletuse hilinemise põhjuste kohta.²

Riigikogu komisjonile esitatavatest deklaratsioonidest kuulusid avalikustamisele elektroonilises Riigi Teatajas Riigikogu liikmete (101), Vabariigi Presidendi, Vabariigi Valitsuse liikmete (13), riigisekretäri, Riigikohtu esimehe ja liikmete (19), Eesti Panga Nõukogu esimehe ja liikmete (5), Eesti Panga presidendi, riigikontrolöri (2)³, õiguskantsleri, suursaadikute (48), riigi peaprokuröri, ringkonnakohtute esimeeste (2), halduskohtute esimeeste (2), maakohtute esimeeste (4) ning maavanemate (15) deklaratsioonide andmed seaduses sätestatud ulatuses.

Riigi Teatajas avalikustati 2013. aasta 2. juulil 225 deklaratsiooni andmed (RT III 02.07.2013, 1).

Avalikustamisele mittekuuluvaid deklaratsioone laekus komisjonile kokku 126.

Ametiisikud, kelle deklaratsioonid ei kuulu avalikustamisele, on: Riigikontrolli peakontrolörid (3), juhtivad riigiprokurörid (3) ja juhtivprokurörid (4), Teaduste Akadeemia president, avalik-õiguslike ülikoolide rektorid (6), Eesti Rahvusraamatukogu nõukogu liikmed (4), Eesti Kultuurkapitali nõukogu liikmed (10), Eesti Rahvusringhäälingu nõukogu liikmed (4), Rahvusoper Estonia nõukogu liikmed (6), Tagatisfondi nõukogu liikmed (5), Eesti Haigekassa nõukogu liikmed (11), Eesti Töötukassa nõukogu liikmed (5), Eesti Arengufondi nõukogu liikmed (2)⁴, audiitortegevuse järelevalve nõukogu liikmed (6) ning ametiisikud, kes esitavad deklaratsiooni pärast ametikohalt lahkumist (60).

Mullu aprillis esitatud deklaratsioonidest otsustas komisjon pisteliselt kontrollida Riigikogu komisjonide esimeeste ja aseesimeeste deklaratsioonide punktides 6 (kinnisvara) ja 13 (eelmisel aastal deklareeritud maksustatava tulu suurus) esitatud andmete vastavust tegelikkusele. Selleks võrreldi 30 Riigikogu liikme deklaratsioonis kajastatud kinnisvara andmeid elektroonilise kinnistusregistri andmetega ja maksustatava tulu suuruse kohta tehti järelepärimised Maksu- ja Tolliametile.

Kontrollitavate isikute deklaratsiooni punktis 6 esitatud andmeid ja riiklikus kinnistusregistris olevaid andmeid võrreldes tuvastas komisjon mõningad erinevused. Asjaomaste isikute käest selgituste küsimisel selgus, et tegemist oli inimlike eksitustega, mitte teadvalt valeandmete esitamisega. Seetõttu tegi komisjon kahele inimesele ettepaneku esitada uus täpsustatud deklaratsioon, põhjust pöörduda väärteomenetluse algatamiseks õiguskaitseorganite poole ei leitud.

Vana KVS § 13 lõike 2 kohaselt esitasid suve- ja sügisperioodil komisjonile uue deklaratsiooni isikud, kelle varaline seis ja varalised kohustused olid varasema deklaratsiooniga võrreldes oluliselt muutunud või kes olid nimetatud ametikohale, millega kaasnes deklaratsiooni esitamise või uue deklaratsiooni esitamise kohustus.

Avalikustamisele kuuluvate deklaratsioonide esitajatest deklareerisid suveperioodil muudatusi oma varalises seisus suursaadik Mati Maasikas ja Riigikohtu liige Märt Rask. Seoses uuele

² Alates 1. aprillist 2013 ei ole MHD esitamata jätmise ametialase väärteo korras karistatav.

³ Avalikustati kuni 6. aprillini ametis olnud Mihkel Oviiri ja uue riigikontrolöri Alar Karise deklaratsioonid;

⁴ Avalikustamisele mittekuuluvate avalik-õiguslike juriidiliste isikute nõukogu liikmete arvu hulka pole arvestatud nõukogu liikmeks olevaid Riigikogu liikmeid ja ministreid, kelle deklaratsiooniandmed kuulusid avalikustamisele vana KVS § 15 lg 2 alusel.

ametikohtale asumisega esitas suvel deklaratsiooni Eesti Panga nõukogu esimees Mart Laar. Nende MHD-d on avalikustatud 29. septembril 2013 (RT III, 19.09.2013, 4).

Avalikustamisele mittekuuluva deklaratsiooni esitasid seoses uuele ametikohtale asumisega ülmärgitud perioodil Arengufondi nõukogu liige Ville Jehe, töötukassa ja haigekassa nõukogu liige Toomas Tamsar ning Lõuna Ringkonnaprokuratuuri juhtivprokurör Kaire Hänilene.

Avalikustamisele mittekuuluva täiendava deklaratsiooni esitasid ülmärgitud perioodil Tartu Ringkonnakohtu endine esimees Mati Kartau ja Viru Ringkonnaprokuratuuri juhtivprokurör Margus Gross.

2013. aasta kolmandas kvartalis teatasid muudatustest oma varalises seisus ja esitasid uue deklaratsiooni Riigikogu liikmed Remo Holsmer, Siim Kabrits, Kalle Laanet ja Reet Roos ning suursaadik Peep Jahilo.

Samal perioodil esitasid deklaratsiooni uue ametiisikuna Riigikohtu esimees Priit Pikamäe, Riigikogu liikmed Jüri Marozov, Urbo Vaarmann, Tarmo Mänd ja Rein Lang, kultuuriminister Urve Tiidus ning suursaadikud Gita Kalmet ja Eerik Marmei.

Eelpool märgitud ametiisikute MHD-d on avalikustatud vastavalt 18. oktoobril 2013 (RT III, 18.10.2013, 9) ja 19. detsembril 2013 (RT III, 19.12.2013,1).

3. Majanduslike huvide deklaratsioonide arvandmete kogumisest

Vana KVS-i § 14 lõike 13 kohaselt on kõik MHD-de hoidjad kohustatud oma üldistatud arvandmed esitama Riigikogu komisjonile kahe kuu jooksul, arvates deklaratsioonide esitamisest deklaratsioonihoidjale.

Arvandmete kogumise ettevalmistavas etapis edastas komisjon 2013. aasta maikuus põhiseaduslikele institutsioonidele, ministriumidele, maavalitsustele, avalik-õiguslike ülikoolide rektoritele, avalik-õiguslike juriidiliste isikute nõukogude esimeestele ja kohaliku omavalitsuse üksustele märgukirjad ja küsimustikud. Samuti avalikustati küsimustik Riigikogu veebilehel. Kuna 2013. aasta oli deklaratsioonide esitamise seisukohast eriline, oli komisjoni küsimustik tunduvalt lühem kui varasematel aastatel.

3.1 Ministriumid ja nende valitsemisala

Ministritele saadeti 2013. aastal vastamiseks järgmine küsimustik.

1. Ametiisikute kategooriad ja arv iga kategooria lõikes, kes esitasid MHD, ja laekunud deklaratsioonide üldarv kokku:

1.1. Teie ministriumis;

1.2. ministriumi valitsemisala ametites ja inspeksioonides ja teistes riigiasutustes;

1.3. ministriumi hallatavates riigiasutustes;

1.4. valitsemisalasse kuuluvate äriühingute juhatuste ja nõukogude liikmed;

1.5. valitsemisalasse kuuluvate eraõiguslike sihtasutuste tegevjuhid, juhatuste ja nõukogude liikmed.

2. Kas oli **deklaratsiooni mitteesitajaid** (st isikuid, kes üldse deklaratsiooni ei esitanud)? Märkida arv.

3. Kas on esinenud MHD-de **kontrollimisi**? Näidata ametikoha nimetus ja isikute arv.

4. Juhul kui oli seaduserikkujaid, tuleb lisada, kuidas sellele on deklaratsioonihoidja poolt reageeritud.

Laekunud andmetest ilmnes, et ministeeriumides ja nende valitsemisalas esitas MHD 11 885 ametiisikut. Ministeeriumite lõikes on arvandmed MHD-de laekumise osas järgmised:

	Ministeerium	Ministeeriumis	Valitsemisalas	Eraõiguslikus juriidilises isikus	Kokku
1	Haridus- ja Teadusministeerium	69	85	73	227
2	Justiitsministeerium	30	2231	9	2270
3	Kaitseministeerium	87	4018	3	4108
4	Keskkonnaministeerium	67	621	30	718
5	Kultuuriministeerium	72	97	189	358
6	Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium	86	373	206	665
7	Põllumajandusministeerium	37	585	32	654
8	Rahandusministeerium	97	1538	39	1674
9	Siseministeerium	112	866	0	978
10	Sotsiaalministeerium	36	11	93	140
11	Välisministeerium	93	0	0	93
	Kõik kokku	786	10 425	674	11 885

Peamine seaduserikkumine oli MHD hilinemisega esitamine või esitamata jätmine. 2013. aastal oli mitteesitajaid ministeeriumides ja nende valitsemisalas kokku 768.

Haridus- ja Teadusministeeriumi esitatud andmete kohaselt oli aruande koostamise ajaks esitamata 12 deklaratsiooni, kusjuures 7 isikut ei leidnud deklaratsioonihoidja üles kontaktandmete puudumise tõttu (tegemist oli endiste töötajatega). Justiitsministeeriumi aruandes on märgitud, et ministeeriumi valitsemisalas jättis õigeks ajaks deklaratsiooni esitamata 146 ametiisikut, nendest 1 ametist vabastatud kohtunik, 1 notar, 2 kohtu teenistajat, kellel teenistussuhe peatatud, 16 pankrotihaldurit, 7 kriminaalhooldusametnikku ja 118 vangla ametnikku (viimaste puhul oli 87%-l juhtudest (109 isikut) tegemist endiste töötajatega ja 76%-l juhtudest (13 isikut) oli teenistussuhe peatatud).

Kaitseministeeriumi esitatud aruande koostamise ajaks (26.06.) oli deklaratsiooni mitteesitajaid 385. Esitamata jätmise põhjustena on nimetatud rahvusvahelisel operatsioonil, töövõimetuslehel, pikaajalisel lähetusel või lapsehoolduspuhkusel viibimist.

Kultuuriministeeriumi aruande kohaselt jättis deklaratsiooni esitamata 52 isikut: 1 ametnik, 2 ministeeriumi hallatavate riigiasutuste praegust ja 14 endist juhti, 35 eraõigusliku sihtasutuse juhatuse ja nõukogu liiget.

Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi valitsemisalast (Lennuametis ja Maanteeametis) jättis 2 ametiisikut deklaratsiooni esitamata, nendest esimene töötab osalise (0,1) koormusega ja viibib sageli välismaal ning teine viibib kinnipidamisasutuses.

Põllumajandusministeeriumi andmete kohaselt oli deklaratsiooni mitteesitajate arv 4, Rahandusministeeriumis jättis MHD esitamata 8 inimest ning haldusalas olevas Maksu- ja Tolliametis 87 isikut, nendest 82 viibis lapsehoolduspuhkusel ning 5 haiguslehel.

Siseministeeriumi andmetel ei olnud seisuga 15.06.2013 MHD-d esitanud 3 ametnikku, kelle avaliku võimu teostamise õigus oli peatatud, 4 valla- või linnapead või valla- või linnavolikogu esimeest ning 14 endist linnapead, vallavanemat, valla- või linnavolikogu esimeest.

Päästeametis ei olnud seisuga 14.06.2013 esitanud MHD-d 45 ametnikku. Nendest 39 on endised ametiisikud, kelle puhul on esitamata jätmise põhjus teadmata. Teenistuses olevatest

ametnikest on deklaratsiooni jätnud esitamata 6 ametnikku, kuna nende avaliku võimu teostamise õigus on peatatud.

Sotsiaalministeeriumi andmetel jättis deklaratsiooni esitamata 7 ametiisikut.

Välisministeeriumi ja Keskkonnaministeeriumi esitatud aruannete kohaselt esitasid kõik selleks kohustatud isikud oma deklaratsiooni.

Ministeeriumide deklaratsioonihoidjad selgitasid, et deklaratsiooni mitteesitajatele saadeti mitmekordseid digitaalseid meeldetuletusi või helistati ning paluti neil seadusest tulenev kohustus täita ning ühtlasi ka selgitada, miks MHD on esitamata. Andmetest ei nähtu, kas MHD mitteesitamist käsitati töö- või teenistuskohustuse rikkumisena ja kas selle eest kohaldati seaduses sätestatud distsiplinaarvastutust.

Haridus- ja Teadusministeeriumis kontrolliti osaliselt kõikide isikute deklaratsioone. Kontrollimisel võrreldi punktis 6 märgitud kinnisvara andmeid kinnistusraamatu andmetega. Punktis 10 kajastatud eluasemelaenude puhul kontrolliti, kas punktis 11 on märgitud ka kehtivad hüpoteegid ning võrreldi neid kinnistusraamatu andmetega. Punkti 8 „Aktsiad, osad ja muud väärtpaberid” puhul kontrolliti äriregistri järgi isikute osalust äriühingutes.

Avastatud korruptsioonijuhtumeid aruandeaastal ei esinenud.

Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi aruande kohaselt on ühel juhul kontrollitud haldusalas oleva ameti peadirektori deklaratsiooni teenistusliku järelevalve käigus. Ülejäänud ministeeriumides deklaratsiooniandmeid sisuliselt ei kontrollitud.

3.2 Põhiseaduslikud institutsioonid

Põhiseaduslike institutsioonidena käsitab komisjon Vabariigi Presidendi Kantseleid, Riigikogu Kantseleid, Riigikantseleid, Riigikohut, Riigikontrolli ja Õiguskantsleri Kantseleid. Need institutsioonid esitavad andmeid ilma küsimustikku saamata.

Vana KVS-i § 14 lõike 1 alusel on deklaratsiooni esitajad kindlaks määratud asutuste juhtide poolt.

Riigikantseleis laekus kokku 44 deklaratsiooni, sh 33 deklaratsiooni Riigikantselei ametnikelt ja 11 ministeeriumide kantseritelt. Riigikogu Kantseleis laekus kokku 15 deklaratsiooni, Vabariigi Presidendi Kantseleis 13, Riigikohtus 10, Riigikontrollis 26 ja Õiguskantsleri Kantseleis 8 deklaratsiooni.

2013. aastal laekus põhiseaduslikelt institutsioonidelt kokku 116 MHD-d.

3.3 Maavalitsused

Komisjonile edastasid andmed kõik 15 maavalitsust.

Maavalitsuste esitatud andmete üksikasjalikum ülevaade on toodud allolevas tabelis.

	Maavalitsus	Maavalitsuse ametiisikud	Maavalitsuse hallatava riigiasutuse juhid	SA juhatuse ja nõukogu liikmed	Kokku
1	Harju Maavalitsus	24	0	0	24
2	Hiiu Maavalitsus	20	0	17	37
3	Ida-Viru Maavalitsus	47	1	0	48
4	Jõgeva Maavalitsus	29	0	8	37
5	Järva Maavalitsus	27	0	16	43
6	Lääne Maavalitsus	27	2	8	37
7	Lääne-Viru Maavalitsus	20	0	4	24
8	Põlva Maavalitsus	10	1	1	12
9	Pärnu Maavalitsus	31	0	11	42
10	Rapla Maavalitsus	26	1	7	34
11	Saare Maavalitsus	21	1	9	31
12	Tartu Maavalitsus	45	1	15	61
13	Valga Maavalitsus	9	0	12	21
14	Viljandi Maavalitsus	51	1	12	64
15	Võru Maavalitsus	17	0	8	25
	Kokku	404	8	128	540

Komisjonile saadetud arvandmete kohaselt on maavalitsuste ametiisikud ja maavalitsuste hallatavate riigiasutuste juhid ning sihtasutuste juhatuste ja nõukogude liikmed esitanud kokku 540 deklaratsiooni.

Aruande esitamise ajaks oli 17 ametiisikut⁵ jätnud deklaratsiooni esitamata. Mitteesitajatele saadeti e-postiga kirjalikud meeldetuletused.

3.4 Avalik-õiguslike ülikoolide rektorid

Vana KVS-i § 14 lõikest 9 tulenevalt olid avalik-õigusliku ülikooli osalusel juhataja ja nõukogu liikmete ning ülikooli asutatud sihtasutuse tegevjuhtide, juhataja ja nõukogu liikmete MHD-de hoidjaks 2013. aastal avalik-õiguslike ülikoolide rektorid.

Eesti Kunstiakadeemia andmete kohaselt pidi deklaratsioonihoidjale laekuma tähtjaks 38 MHD-d. Tähtjaks esitas deklaratsiooni 14 ametiisikut, neist 13 olid EKA nõukogu 2013. aasta koosseisu ja 2 nõukogu eelmise koosseisu liikmed. 2 ametiisikut on OÜ Muusa Majutus juhatuse liikmed. Hilinemisega esitati 2 deklaratsiooni ja seisuga 16.07.2013 oli esitamata 22 deklaratsiooni.

⁵ Hiiu Maavalitsusele – 1 ametnik, kes viibis haiguslehel; Ida-Viru Maavalitsusele – 2 ametiisikut; Jõgeva Maavalitsusele – 1 lapsehoolduspuhkusel viibiv ametnik ja 1 endine sihtasutuse nõukogu liige; Lääne-Viru Maavalitsusele – 3 SA Lääne-Viru Arenduskeskuse nõukogu liiget, Tartu Maavalitsusele – 9 sihtasutuse juhtorgani liiget on jätnud esitamata MHD koopia oma põhikohale esitatud deklaratsioonist.

Eesti Maaülikooli rektorile deklaratsioone ei esitatud.

Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia kui avalik-õiguslik juriidiline isik osaleb SA-s Tartu Muusikafestivalid, kus tal on kaks esindajat. Mõlemad nõukogu liikmed esitasid deklaratsioonid õigeaks ajaks.

Tallinna Ülikool on SA Tallinna Ülikooli Arendusfond, SA Ülikoolide Keskus Saaremaal, SA Innovatiivse Hoone ja Elukeskkonna Kompetentsikeskus, SA Virumaa Kompetentsikeskus ja Enn Soosaare SA asutaja.

2013. aastal oli MHD esitamise kohustus 67 endisel ja praegusel sihtasutuse nõukogu ja juhatuse liikmel.

Tallinna Ülikooli rektorile esitati 39 MHD-d, esitamata jäänud deklaratsioonide arv on 28, kusjuures nendest 8-le endisele nõukogu/juhatuselise liikmele jäid kontaktandmete puudumise tõttu nii deklaratsiooni vorm kui meeldetuletused deklaratsioonihoidja poolt saatmata.

Tallinna Tehnikaülikooli deklaratsioonihoidjale esitasid deklaratsiooni 58 ametiisikut, seejuures kõik õigeaks ajaks.

Tartu Ülikool osaleb või teostab asutajaõigusi järgmistes äriühingutes ning sihtasutustes: Eesti Nanotehnoloogiate Arenduskeskuse AS, Reprodutiivmeditsiini TAK AS, OÜ Tervisliku Piima Biotehnoloogiate Arenduskeskus, OÜ TÜ Kesklinna Apteek, OÜ TÜ Tamme Apteek, OÜ TÜ Kirjastus, OÜ Tarkvara Tehnoloogia Arenduskeskus, SA Eesti Agrenska Fond, Eesti Infotehnoloogia SA, SA Juridicum, SA Strateegiliste Algatuste Keskus (SA tegevus peatatud), SA Tartu Teaduspark, SA Teaduskeskus Ahhaa, SA TÜ Kliinikum, SA Ülikoolide Keskus Saaremaal, Tartu Ülikooli SA ja SA Viljandimaa Loompinkubaatorid.

Kokku laekus 66 deklaratsiooni, nendest tähtjaks 56. Esitamata jäeti 6 deklaratsiooni.

Tartu Ülikool kui deklaratsioonide hoidja on ka 2013. aastal korduvalt juhtinud deklaratsiooni esitamata jätnud isikute tähelepanu sellele, et seadus kohustab neid MHD-d esitama.

Kokku laekus avalik-õiguslike ülikoolide rektoritele 181 MHD-d, tähtjaks jäi laekumata 56 deklaratsiooni.

3.5 Avalik-õiguslike juriidiliste isikute nõukogud

Vana KVS-i § 14 lõike 8 kohaselt esitasid avalik-õigusliku juriidilise isiku juhatuse (juhtorgani) liikmed deklaratsiooni sama avalik-õigusliku isiku nõukogule.

Eesti Haigekassa nõukogule esitati tähtjaks 5 deklaratsiooni, Eesti Töötukassa nõukogule 3 deklaratsiooni, Eesti Arengufondi nõukogule 1 deklaratsioon ja Eesti Rahvusringhäälingu nõukogule 11 deklaratsiooni.

Eesti Pangale esitati tähtjaks 3 deklaratsiooni. Tagatisfondi nõukogule esitatud deklaratsioon on kajastatud Eesti Panga esitatud arvandmetes.

Audiitortevõuse järelevalve nõukogu on Audiitorkogu juhatuse deklaratsioonihoidja. Nõukogule laekus kokku 9 deklaratsiooni.

3.6 Kohalike omavalitsuste volikogude andmed

Linnade ja valdade volikogu esimeestele saadeti vastamiseks järgmine küsimustik

1. Kes ametiisikutest esitasid MHD volikogu poolt määratud komisjonile?

1.1. volikogu liikmed;

1.2. volikogu ametiisikud;

1.3. valla/linnaomavalitsuse liikmed ja ametiisikud;

1.4. valla/linna ametiasutuste juhid;

1.5. valla/linna ametiasutuse hallatavate asutuste juhid;

1.6. omavalitsuse osalusega äriühingute juhatuste ja nõukogude liikmed;

1.7. omavalitsuse osalusega eraõiguslike sihtasutuste juhatuste ja nõukogude liikmed.

Märkus: arvandmete loetelus ei kajastata volikogu esimehe ja vallavanema/linnaeapea

deklaratsioonide, kuna need esitatakse Siseministeriumile ja kajastatakse Siseministeriumi esitatavas aruandes.

2. Laekunud deklaratsioonide (MHD) üldarv.

3. Kas oli deklaratsiooni mitteesitajaid (st isikuid, kes üldse deklaratsiooni ei esitanud)? Märkida arv.

4. Avalikustamisele kuuluvate deklaratsioonide üldarv. Näidata, millal ja kus deklaratsioonid avalikustatakse KVS § 15 lõike 3 kohaselt, samuti ametikoha nimetus.

5. Avalikustamisele mittekuuluvate deklaratsioonide üldarv.

6. Kas on esinenud MHD-de kontrollimisi? Näidata ametikoha nimetus ja isikute arv.

7. Juhul kui oli seaduserikkujaid, tuleb lisada, kuidas sellele on deklaratsioonihoidja poolt reageeritud.

Laekunud vastustes kajastuvad järgmised arvanded:

3.6.1 Andmed linnadelt

Komisjonile esitati arvanded neile laekunud MHD-de kohta 33 linnast: Elva 25, Haapsalu 83, Jõgeva 85, Kallaste 15, Keila 54, Kiviõli 42, Kohtla-Järve 87, Kunda 29, Kuressaare 90, Kärdla 32, Loksas 30, Maardu 36, Mustvee 9, Mõisaküla 26, Narva 113, Narva-Jõesuu 30, Paide 48, Paldiski 29, Põltsamaa 66, Põlva 39, Pärnu 98, Püssi 19, Rakvere 71, Saue 42, Sillamäe 76, Sindi 37, Tallinn 1583, Tartu 498, Tõrva 24, Valga 87, Viljandi 73, Võhma 23, Võru 27.

Kokku laekus 2013. aastal linnavolikogudele 3626 deklaratsiooni.

Linnadest laekunud andmete kohaselt jättis oma MHD esitamata kokku 43 isikut.

Vana KVS-i § 15 lõike 3 alusel avalikustatakse volikogu liikmete ning linna- ja vallavalitsuse liikmete deklaratsioonid linna- või vallavolikogu määratud väljaandes. Muude omavalitsusametnike deklaratsioonide avalikustamise otsustab ja avalikustamise korra määrab kohaliku omavalitsuse volikogu. Komisjonile laekunud teabe kohaselt kuulusid 2013. aastal avalikustamisele 2421 ametiisiku MHD-d.⁶

Seadus ei sätesta konkreetset tähtaega avalikustamiseks, mistõttu on volikogul õigus otsustada, millises väljaandes, mis kujul ja millise aja jooksul deklaratsioonid avalikustatakse. Komisjon on küll soovitanud andmed avalikustada hiljemalt kahe kuu jooksul nende laekumisest, ent on kehtestatud ka teistsuguseid aegu. Valdavalt avalikustati MHD-d internetis linna veebilehel (19), kohalikus või üleriigilises ajalehes (13), kohalikus raamatukogus (2) või Ametlikes Teadaannetes (1). Neli linna olid avalikustanud andmed kahes kohas – nii veebilehel kui ajalehes. Kahest linnast – Mustveest ja Paldiskist – edastatud kirjast ei selgunud, kus andmed avalikustati.

Kogutud deklaratsioonidest ei kuulunud avalikustamisele 91 isiku deklaratsioonid.

Komisjonile laekunud informatsiooni kohaselt linnades MHD-sid ei kontrollita. Erandina võib nimetada Jõgeva linna, kus komisjon kontrollis esitatud andmetele tuginedes kõiki 85 esitatud deklaratsiooni. Saue linnas kontrolliti 2 linnavalitsuse liikme ja 3 volikogu liikme MHD-d; Loksas linnas on kontrollitud ühte deklaratsiooni, kuid andmetest ei selgu konkreetset ametnikku, keda kontrolliti.

Komisjonile laekunud kirjadest selgub, et linnade ametiisikute puhul seaduserikkumisi ei tuvastatud. Deklaratsiooni esitamata jätnud inimestele tuletati nende kohustust meelde nii suuliselt, telefonitsi kui ka kirja teel. Paluti ka kirjalikku selgitust, miks esitati deklaratsioon tähtajast hiljem.

3.6.2 Andmed valdadelt

---

⁶ Andmed ei sisalda andmeid linnapeade ja linnavolikogude esimeeste kohta, sest need avalikustab Siseministerium Riigi Teatajas.

Arvandmed kogutud MHD-de kohta laekusid 193 vallast: Abja 27, Aegviidu 18, Ahja 12, Alajõe 17, Alatskivi 19, Albu 17, Ambla 20, Anija 50, Antsla 26, Are 24, Aseri 29, Audru 32, Avinurme 19, Emmaste 26, Haanja 19, Haaslava 14, Halinga 39, Haljala 41, Halliste 19, Hanila 18, Harku 80, Helme 15, Hummuli 21, Häädemeeste 29, Iisaku 17, Illuka 12, Imavere 25, Juuru 12, Jõelähtme 55, Jõgeva 36, Jõhvi 49, Järva-Jaani 29, Järvakandi 31, Kaarma 34, Kadrina 41, Kaiu 20, Kambja 29, Kanepi 32, Kareda 18, Karksi 43, Karula 13, Kasepää 16, Kehtna 41, Keila 40, Kernu 30, Kihelkonna 19, Kihnu 20, Kiili 47, Koeru 38, Kohila 40, Kohtla 22, Kohtla-Nõmme 13, Koigi 20, Kolga-Jaani 18, Konguta 12, Koonga 18, Kose 56, Kullamaa 23, Kuusalu 47, Kõlleste 21, Kõo 21, Kõpu 14, Kõue 24, Kõrgesaare 12, Käina 26, Kärla 19, Kärü 15, Laekvere 34, Laeva 17, Laheda 21, Laimjala 12, Lasva 17, Lavassaare 10, Leisi 22, Lihula 34, Lohusuu 15, Luunja 20, Lüganuse 15, Lümada 16, Maidla 16, Martna 18, Meeksi 13, Meremäe 28, Mikitamäe 14, Misso 21, Mooste 17, Muhu 15, Mustjala 18, Mõniste 14, Mäetaguse 34, Mäksa 23, Märjamaa 68, Nissi 34, Noarootsi 17, Nõo 19, Nõva 17, Orava 19, Orissaare 35, Oru 16, Otepää 76, Padise 25, Paide 30, Paikuse 37, Paistu 27, Pajusi 24, Pala 14, Palamuse 13, Palupera 18, Peipsiääre 13, Pihla 14, Piirissaare 11, Puhja 23, Puka 22, Puurmanni 15, Põdrala 15, Põltsamaa 32, Põlva 35, Pärsti 33, Põide 19, Pühalepa 22, Raasiku 33, Rae 62, Raikküla 24, Rakke 30, Rakvere 26, Rannu 16, Rapla 55, Ridala 32, Risti 17, Roosna-Alliku 18, Ruhnu 10, Rõngu 30, Rõuge 43, Rägavere 18, Röpina 60, Saarde 38, Saare 14, Saarepeedi 16, Saku 51, Salme 19, Sangaste 20, Saue 50, Sauga 34, Sonda 19, Surju 14, Suure-Jaani 29, Sõmerpalu 20, Sõmeru 23, Tabivere 18, Taebala 26, Taheva 15, Tahkuranna 26, Tamsalu 50, Tapa 40, Tartu 28, Tarvastu 22, Toila 29, Tootsi 14, Torgu 11, Tori 37, Torma 26, Tudulinna 14, Tõlliste 22, Tõstamaa 15, Tähtvere 16, Türi 72, Urvaste 11, Vaivara 43, Valgjärve 14, Valjala 19, Vara 22, Varbla 17, Varstu 21, Vasalemma 29, Vastse-Kuuste 16, Vastseliina 36, Veriora 17, Vigala 25, Vihula 43, Viimsi 56, Viiratsi 22, Vinni 39, Viru-Nigula 23, Vormsi 20, Võnnu 14, Võru 32, Väike-Maarja 50, Vändra alev 21, Vändra vald 29, Värska 30, Väätsa 22, Öru 14, Ülenurme 26.

Kokku laekus 5019 MHD-d.

Oma majanduslikke huve ei deklareerinud 185 selleks kohustatud ametiisikut.

Avalikustamisele kuuluvad 3424 isiku MHD-d, ei avalikustata 1595 isiku deklaratsiooni.

Deklaratsioonides kirjendatud avalikustamisele kuuluvad andmed avalikustati kohalikes ajalehtedes, vallakantseleides, raamatukogudes, infolehtedes, valdade veebilehtedel internetis ja muudes meediaväljaannetes. Valdavalt avalikustati andmed suvel – juuni-, juuli- või augustikuus; mõnes vallas hiljem (nt Jõelähtme vald avalikustas andmed septembris 2013; Koigi vald oktoobris 2013).

Vastustest lähtuvalt sedastati, et korruptsioonikahtlusi, kontrollimisi ja korruptsioonijuhtumeid ei ole esinenud ja ametiisikuid pole vastutusele võetud. Kaheksal juhul on ametiisikutele edastatud märgu- või meeldetuletuskiri, et MHD tuleb esitada; ühel juhul on isikut hoiatatud (Sauga vald).

3.7 Koondandmed MHD-de laekumisest 2013. aastal

Jrk	Deklaratsioonihoidja	MHD-de arv 2013
1.	<u>Riigikogu korrupsioonivastane erikomisjon</u>	362
2.	<u>Ministeeriumid (11)</u>	786
	Valitsemisalad	10 425
	Eraõiguslikud juriidilised isikud	674
	Kokku	11 885
3.	<u>Põhiseaduslikud institutsioonid (6):</u>	
	Riigikogu Kantselei	15
	Vabariigi Presidendi Kantselei	13
	Riigikantselei	44
	Riigikohus	10
	Õiguskantsleri Kantselei	8
	Riigikontroll	26
	Kokku	116
4.	<u>Maavalitsused (15) ja nende hallatavad riigiasutused</u>	540
5.	<u>Avalik-õiguslike ülikoolide äriühingute ja sihtasutuste tegevjuhtide, juhatuste ja nõukogude liikmed:</u>	
	Eesti Kunstiakadeemia	16
	Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia	2
	Eesti Maaülikool	-
	Tallinna Ülikool	39
	Tallinna Tehnikaülikool	58
	Tartu Ülikool	66
	Kokku	181
6.	<u>Eesti Pank sihtasutuse juhatuse ja nõukogu liikmete kohta</u>	3⁷
7.	<u>Avalik-õiguslike juriidiliste isikute nõukogude andmed juhatuste liikmete kohta:</u>	
	Eesti Arengufondi nõukogu	1
	Eesti Haigekassa nõukogu	5
	Eesti Töötukassa nõukogu	3
	Rahvusringhäälingu nõukogu	11
	Audiitortevgevuse järelevalve nõukogu	9
	Kokku	29
8.	<u>Kohaliku omavalitsuse üksuste volikogude andmed:</u>	
	33 linnavolikogu	3626
	193 vallavolikogu	5019
	Kokku	8645
	Kokku esitati Eestis 2013. aastal MHD-sid	21 761

⁷ Tagatisfondi nõukogu andmed (1) on kajastatud Eesti Panga arvandmetes.

4. Komisjoni tegevusest seoses GRECO soovitudustega

Komisjoni möödunud aasta istungitel oli üks enim arutlusainet pakkunud teemasid võimalik tegevus, aitamaks kaasa GRECO poolt Eestile antud soovitude ellurakendamisele.

Korruptsioonivastase riikide ühenduse GRECO 58. täiskogu istung toimus Strasbourgis 3.–7. detsembrini 2012. Istungi käigus võeti vastu GRECO neljanda hindamisvooru⁸ tulemusena välja töötatud soovitudused.⁹ GRECO analüüsis neljandas hindamisvoorus korruptsiooni ennetamist parlamendiliikmete, kohtunike ja prokuröride seas. Riigikogu liikmeid puudutava tegevuse osas on soovitusi 7, mille põhiliseks sisuks on Riigikogu eetikaalaste juhiste koostamine – lobireeglite ning parlamendiliikmete kingituste ja soodustuste ning võõrustamisega kaasnevate käitumisjuhiste kehtestamine, aga ka huvide konflikti puudutav ja majanduslike huvide deklareerimise regulatsioon.

Komisjon on soovitusi nende sisust lähtuvalt analüüsinud ning arutanud võimalikke meetmeid nende täitmiseks. Komisjoni liikmed on jõudnud üksmeelsele arvamusele, et komisjoni roll uuest KVS-ist ja GRECO soovitudustest tulenevalt on ennetav ja nõustav tegevus. See peaks eelkõige seisnema selgituste ja soovituduste andmises parlamendiliikmetele, mitte võimalike sanktsioonide rakendamises. Poliitiku tegevus nii negatiivses kui positiivses võtmes on sanktsioneeritud valija otsusega. Ühtlasi hindavad oma partei ridadesse kuuluva rahvasaadiku käitumist fraktsioonid. Huvide konflikti reguleerimine seadusandlikult võib ühiskonnas tekitada probleeme, samas seadusandlikku tegevust reguleeriv lobitöö õiguslik reguleerimine oleks mõistlik. Küll võiks üldisem parlamendiliikmete käitumise normistik sisalduda käitumiskoodeksis.

Komisjon ei saa nõustuda huvide konflikti vältimiseks GRECO poolt antud soovitudustega kehtestada Riigikogu liikmetele hilisemaid töökohapiiranguid, sest see võiks riivata tööjõu vaba liikumise õigust.

Soovituduste täitmisele rakendada meetmeid Riigikogu liikmete majanduslike huvide tõhusama kontrollimise elluviimiseks aitab kaasa uue KVS-i jõustumine möödunud aasta 1. aprillil. Seaduse rakendumisel laienesid komisjoni funktsioonid huvide deklaratsioonide süvendatud kontrollimiseks. 2014. aastal rakendub huvide deklaratsioonide riiklik register, tänu millele väheneb käsitsitöö deklaratsioonide kogumisel. Samas suureneb komisjoni pädevus huvide deklaratsiooni täimise kontrollimisel.

Lisaks GRECO neljandas hindamisvoorus antud soovitudustele korruptsiooniennetuseks parlamendiliikmete seas sisaldab see ka soovitusi nii prokuröridele (7) kui kohtunikele (5).

Komisjoni 28. jaanuari 2013 istungile palutud justiitsminister Hanno Pevkur selgitas, et korruptsioonivastase tegevuse koordineerimine on ministeeriumi valitsemisalas juba väga pikka aega ja selle teemaga on tegeletud aastaid. Nüüd on see sätestatud lisaks ministeeriumi põhimäärusele ka uues KVS-is. Minister andis ülevaate uue seaduse rakendamiseks korraldatavatest koolitustest ning selgitas kavandatavaid tegevusi deklaratsioonide elektroonilise registri käivitamiseks 2014. aasta 31. mail.

Kohtunikele antud soovitusi ning nende elluviimise meetmeid arutati Riigikohtu endise esimehe Märt Raskiga 6. mai 2013. aasta istungil. Raski selgituste kohaselt alustati eeltööd soovituduste täitmiseks kohe pärast nende avalikustamist. 2013. aasta veebruari alguses toimunud kohtunike täiskogul arutati soovitudustes käsitletud probleeme. Konkreetsemalt arutasid kohtunikud GRECO neljanda vooru soovitusi punktide kaupa 5. aprillil toimunud Kohtute Haldamise Nõukoja istungil. Riigikohtu esimees rõhutas komisjoni istungil vajadust

---

8

<http://www.korruptsioon.ee/orb.aw/class=file/action=preview/id=57803/Greco+Eval+IV+Rep+%282012%29+5E+Final+Estonia.pdf>

⁹<http://www.korruptsioon.ee/orb.aw/class=file/action=preview/id=57804/GRECO+soovituduste+t%F5lge.pdf>

suhtuda täie tõsidusega soovitustes tehtud ettepanekute rakendamiseks vajalike abinõude tarvitusele võtmise ning argumenteerida soovitustele vastuste koostamisel kõiki asjaolusid.

Mitmel kohtumisel MTÜ Korrupsioonivaba Eesti juhatuse esimehe Jaanus Tehveriga komisjoni istungitel (28.01; 23.09; 09.12) on samuti olnud arutlusaineks GRECO neljanda hindamisvooru soovitude täitmiseks vajalike meetmete rakendamine. Ühisel arutelul jõuti üksmeelsele arvamusele, et tuleb välja töötada ühtsed käitumisreeglid, mis oleksid üheselt mõistetavad kõikidele Riigikogu liikmetele. Samuti on vaja kehtestada kõikidele osapooltele arusaadavad ühtsed lobitööreeglid. Oluline on kirja panna põhimõtted, mida järgitakse õigusaktide menetlemise protsessis, et normide loojate käitumine oleks ja ka näiks eetiline. Samas tuleb järgida ka põhimõtet, et kodanike ettepanekud ja arvamused jõuaksid eetikanorme järgides avalikkuseni ja õigusaktide koostajateni. Seejuures tuleb arvestada kõiki osapooli ja sätestada põhimõtted, mida järgitakse.

Hindamisaruande 203. punkti kohaselt on Eestil kohustus esitada GRECO-le aruanne soovitude täitmiseks tarvitusele võetud abinõudest hiljemalt 30. juuniks 2014. Meetmete rakendamata jätmise kahjustaks Eesti rahvusvahelist mainet. Seda asjaolu on rõhutanud kõik komisjoni istungitel osalenud inimesed, kes on esindanud neid institutsioone, keda GRECO soovitud puudutavad. Sellest tulenevalt pöördus komisjon 13. detsembril 2013 Riigikogu juhatuse poole ettepanekuga leida Riigikogu-siseselt lahendus, kuidas rahvusvahelise organisatsiooni soovitusi nii lobireeglite, Riigikogu liikmete käitumisjuhiste kui ka muus osas ellu viia.

14.-18. Oktoobril 2013 võeti Strasbourgis vastu GRECO kolmanda hindamisvooru teise vastavusaruande „Inkrimineerimised“ ja „Erakondade rahastamise läbipaistvus“ lisa Eesti kohta, millega lõppes Eesti suhtes GRECO kolmas hindamisvoor¹⁰. Selleks ajaks sai enamik GRECO soovitusi täidetud (17 soovitusest täideti 14), kolme soovitude elluviimisega aga tuleb veel edasi tegeleda. Need soovitud puudutavad selliseid teemasid nagu mõjuvõimuga kauplemine, vahekohtunikke puudutava lisaprotokolliga ratifitseerimine ja valimistel osaleva üksikkandidaadi aruandekohustus.

5. Avaliku vahendi võimaliku korruptiivse kasutamise arutamisest

Komisjoni olulisimaid töid 2013. aasta sügisistungjärgul oli uue KVS § 5 lõike 2 alusel alatatud avaliku vahendi võimaliku korruptiivse kasutamise arutamine ja sellele hinnangu kujundamine.

2013. aasta juulikuus reklaamiti Tartus toimuvat triatloni reklaamplakatiga, millel oli Tartu linna pilt tekstiga „Kas Sina oled juba valinud? Urmas valis triatloni“. Sama aasta augustis ilmusid Tallinna linnapilti suured reklaamplakatid Põhja-Tallinna linnaosa vanema Karin Tammemäe ja tema asetäitja Priit Kutseri näopiltidega. Neist esimese plakat informeeris elanikke linnaosas peatselt algavatest kepikõnnitreeningutest ja teise oma kahe aasta pärast valmivast ujulaga spordikompleksist. Augustis-septembris edastati raadios ja televisioonis reklaamid „Tallinn liigub“, kus Tallinna linnapea Edgar Savisaar propageeris liikumist ja sporti.¹¹

Komisjon algatas 2013. aasta 9. septembri istungil KVS § 5 lõike 2 alusel avaliku vahendi võimaliku korruptiivse kasutamise¹² arutamise Põhja-Tallinna linnaosa vanema Karin Tammemäe ja Tartu linnapea Urmas Kruuse suhtes seonduvalt ülalmärgitud reklaamplakatitega ning Tallinna linnapea Edgar Savisaare suhtes seoses sportimist

¹⁰<http://www.korrupsioon.ee/34941>

¹¹ Teema leidis laialdast kajastamist ajakirjanduses: <http://www.tartupostimees.ee/1312144/meer-eitab-reklaamiga-kohukese-tegemist>; <http://www.epl.ee/news/eesti/pohja-tallinn-maksab-kinni-linnaosavanemate-hiigelsuured-plakatid.d?id=66544188>; <http://uudised.err.ee/index.php?06287175>; <http://www.epl.ee/news/eesti/tallinn-liigub-reklaam-klipp-osutus-kaks-korda-kallimaks.d?id=66930306>; <http://valimised.err.ee/?c=1&id=287175>

¹² „Avaliku vahendi korruptiivne kasutamine on ametiisiku poolt ametikohustust rikkudes avaliku ülesande täitmiseks mõeldud materiaalse või muu ressursi kasutamine ametiisiku enda või kolmanda isiku huvides, kui see toob kaasa avaliku huvi seisukohast ebavõrdse või põhjendamatu eelise ametiisikule või kolmandale isikule.“

propageeriva tele- ja raadioreklaamiga “Tallinn liigub”. Kuna septembrikuus reklaamisisid videoreklaamklippidel ja reklaamplakatitel Hiiu staadioni avamist Tallinna linnapea ja aselinnapea, lülitas komisjon 16. septembri istungil hinnatavate reklaamide hulka ka nimetatud objektid.

Saamaks üldmääratud ametiisikute tegevusele objektiivset hinnangut, edastas komisjon septembrikuus asjaomased järelepärimised Tartu ja Tallinna linnavalitsusele. Kohalike omavalitsuste vastustest selgus, et kõik nimetatud reklaamid ja üritused, mida neis kajastati, olid finantseeritud täielikult või osaliselt avalikest vahenditest. Kuna KVS § 5 osas rakenduspraktika puudub, pöördus komisjon perioodil august kuni oktoober arvamuste saamiseks Riigikogu Kantselei õigus- ja analüüsiosakonna, Tartu Ülikooli õigusteaduskonna¹³ ning kolmanda sektori vastava ala spetsialistide¹⁴ poole. Et saada arvamust, kas nimetatud reklaamid olid suunatud eelkõige avalike huvide teenimisele või olid need tajutavad konkreetsete poliitikute (erakonna) reklaamimisena valijatele, silmas pidades eelseisvaid kohaliku omavalitsuse volikogu valimisi, pöördus komisjon novembrikuus eksperdihinnangu saamiseks reklaamiekspertide poole. Samuti tahtis komisjon teada, kas ekspertide arvates oli kõnealustele omavalitsusjuhtidele loodud eelseisvaid valimisi silmas pidades ebavõrdne või põhjendamatu eelis võrreldes teiste valimistel kandideerijatega. Reklaamiekspertideks valiti Marek Reinaas Reklaamiagentuurist Zavod BBDO ja Reklaaminõukoda¹⁵. Reklaamiekspertid tõdesid komisjonile edastatud arvamustes, et lisaks reklaamitavale ettevõtmisele jäi valimiseelisel perioodil reklaami tajumisel domineerima ka reklaamide poliitiline alatoon, millega rõhutati ühe või teise poliitiku isikut ning tekitati neile teiste valimistel kandideerinud isikutega võrreldes põhjendamatu ja ebavõrdne eelis. Ekspertidele saadetud kirjad ja neilt saabunud vastused on kättesaadavad veebis [Dokumendid viidaga 2-7/13-183](#)

Riigikontrolöri seisukohta selles küsimuses kuulas komisjon oma 2. detsembri istungil. Komisjon ja riigikontrolör tõdesid, et Riigikontrolöri pool on praegu auditite läbiviimisel pädevust kontrollida kohalike omavalitsuste eelarveraha kasutamise mõistlikkust ja otstarbekust, auditeerida saab üksnes otsuste vastuvõtmise ja tehingute tegemise seaduspärasust. Komisjon leidis, et kohaliku omavalitsuse puhul on tegemist siiski avaliku ressursi – maksumaksja raha – kasutamisega, mistõttu on igati põhjendatud ja vajalik Riigikontrolöri pädevust laiendada, kontrollimaks maksumaksja raha sihipärasest kasutamist.

Hinnangu kujundamise menetluse käigus nentis komisjon, et 1. aprillil 2013 jõustunud avaliku teenistuse seadus ei kohaldu kohaliku omavalitsuse volikogu liikmetele, valla- ja linnavalitsuse liikmetele ning osavalla- või linnaosavanematele, kuna tegemist on isikutega, kes täidavad poliitilise iseloomuga ülesandeid. Valla- ja linnavalitsuse liikmete, sh linnapeade ja vallavanemate vastutusala ei ole määratletud ka kohaliku omavalitsuse korralduse seaduses, mistõttu avaliku teenistuse seaduses sätestatud üldised käitumiskohustused kohaliku omavalitsuse üksuse juhtidele ei kohaldu. Komisjon jõudis järeldusele, et õigusselguse printsiibist lähtuvalt tuleks asjassepuutuvatesse seadustesse lisada omavalitsusjuhtide üldised käitumiskohustused. Ilma sellise regulatsioonita jääb vaieldavaks, kas nimetatud isikud on ametikohustusi rikkunud või mitte.

Komisjon kujundas asjaomaste kohalike omavalitsuste vastuskirjades esitatud andmete ning õigusala esindajate ja reklaamiekspertide seisukohtade alusel Tallinna ja Tartu omavalitsusjuhtide reklaamikampaaniates osalemise kohta konsensusliku hinnangu¹⁶ 2014. aasta 23. jaanuari istungil.

¹³ Õigusteadlased – professorid Jaan Ginter, Raul Narits ja Kalle Merusk.

¹⁴ MTÜ Korruptsioonivaba Eesti juhatuse liige Jaanus Tehver.

¹⁵ Reklaaminõukoja koosseisu kuuluvad: Tiina Hiob (Tallinna Ülikool), Anne-Liis Ostov (Kaupmeeste Liit), Meelis Järvela (Meediaagentuuride Liit), Heiki Abel (Eesti Ringhäälingute Liit), Urmas Oru (Eesti Ringhäälingute Liit), Andres Jõesaar (Eesti Rahvusringhäälingu Nõukogu), Olav Osolin (Eesti Reklaamiagentuuride Liit)

¹⁶ <http://www.riigikogu.ee/index.php?id=178321>

Komisjon oma hinnangus:

1) taunis Tallinna ja Tartu omavalitsusjuhtide ebaeetilist käitumist kohaliku omavalitsuse volikogu valimise eelsel ajal, mis seisnes mitmeti tajutavates reklaamikampaaniates osalemises ja nendeks avaliku raha kasutamises. Need poliitikud võisid saada ebavõrdse ja põhjendamatu eelise teiste valimistel osalenud isikute ees ning konkreetsed avaliku raha eest tehtud mitmeti tajutavad reklaamid võisid riivata rahva õiglustunnet. Poliitik peab lähtuma laitmatu poliitilise käitumise tavast, ta ei tohi endale lubada vähimatki korrupsiooni ega anda ka põhjust sellisteks kahtlusteks;

2) tegi Riigikogu põhiseaduskomisjonile ettepaneku kaaluda õigusselguse huvides Riigikontrolli pädevuse laiendamist ja asjassepuutuvate seaduste täiendamist kohaliku omavalitsuse üksuste juhtide üldiste käitumiskohustustega. Vastav selge regulatsioon annaks võimaluse õiguslikult kõrvutada, kuidas asjaomased isikud on kohustatud avalikku raha kasutama ja kuidas nad seda tegelikult kasutavad ning üldse avaliku võimuga seotud ametikohustusi täidavad;

3) juhtis tähelepanu, et politsei ei tohiks väärteto kohtuvälise menetlejana siduda oma tegevust korrupsiooniohtlike olukordade tuvastamisel komisjoni tehtava töö ja antud hinnangutega. Tulenevalt põhiseaduslikust võimude lahususe printsiibist on seadusandlik ja täitevvõim oma tegevuses lahutatud ja tasakaalustatud. Komisjoni hinnangud ei saa oma olemuselt väärteto menetleja võimalike õiguslike otsuste suhtes ülimuslikud olla. Samas on komisjon avatud koostööks menetlejatega, hinnangu kujundamise aluseks olevad materjalid on avalikud ja vajaduse korral õiguskaitseorganitele menetluseks kättesaadavad.

Komisjon esitas põhiseaduskomisjonile hinnangu punktis 2 toodud seadusandluse täiendamise ettepaneku 29. jaanuaril 2014 saadetud kirjas nr 1-6/14-16/1.

6. Komisjoni istungid

Komisjon pidas ajavahemikul jaanuar 2013 kuni jaanuar 2014 kokku 31 istungit¹⁷ Peale ametiisikute MHD-de kogumise, hoidmise, nende tegelikkusele vastavuse kontrollimise, Riigi Teatajas avalikustamise ja rea ametiisikute osas avaliku vahendi võimaliku korrupsiivse kasutamise hinnangu kujundamise ning muude komisjoni kohustuste täitmise on komisjon 2013. aastal:

- kohtunud justiitsminister Hanno Pevkuriga, et arutada 2013. aasta 1. aprillil jõustunud korrupsioonivastase seaduse rakendamise seotud probleeme ja GRECO neljandas hindamisvoorus „Korrupsiooni ennetamine parlamendiliikmete, kohtunike ja prokuröride seas“ Eestile antud soovitusi;
- kohtunud MTÜ Korrupsioonivaba Eesti juhatuse esimehe Jaanus Tehveri ja tegevdirectori Asso Priiga, et arutada uue KVS-i rakendamise seotud probleeme ja GRECO neljandas hindamisvoorus Eestile antud soovitusi;
- kohtunud väljasõiduistungis raames Kaitsepolitsei ameti peadirektori Raivo Aegi ja peadirektori asetäitjate Eerik Heldna ning Martin Perlinguga, et saada ülevaade ameti tegevusest korrupsioonikuritegude menetlemisel, lahendi leidnud olulistest korrupsioonijuhtumitest ning kavandatavast tegevusest korrupsioonivastases töös;
- kohtunud riigikontrolör Mihkel Oviiriga, et kuulata kaua aega seda tööd teinud ametniku arvamust korrupsioonivastases tegevusest ning 1. aprillil 2013 jõustunud komisjonile laienuud pädevusest.
- kohtunud Justiitsministeeriumi asekanisleri Kristel Siitam-Nyiri ja riigi peaprokuröri Norman Aasaga. Arutlusel oli 1. aprillil 2013 jõustunud uues KVS-is Riigikogu

¹⁷ Enne 30. märtsi 2013 peeti 8 istungit ja pärast komisjoni uuesti konstitueerimist alates 8. aprillist 2013 kuni jaanuari lõpuni 2014 kokku 23 istungit.

korruptsioonivastase komisjoni pädevuse laiendamine, seadusega pandud ülesannete täitmise korraldamine ning edasine koostöö Justiitsministeeriumi ja prokuratuuri esindajatega;

- kohtunud Riigikohtu esimehe Märt Raskiga, kus keskenduti GRECO neljanda hindamisvooru „Korruptsiooni ennetamine parlamendiliikmete, kohtunike ja prokuröride seas“ käigus Eestile kohtunikele antud soovitudele;
- kohtunud väljasõiduistungis raames Tallinna vangla direktor Rait Kuuse, juhtkonna liikmete Pille Tungeri, Jarno Jakobsoni ning Justiitsministeeriumi vanglate osakonna sisekontrolli talituse juhataja Marek Tükiga;
- kohtunud Tartu Ülikooli kriminoloogia professori Jüri Saarega, et arutleda 2012/2013. aasta Eesti inimarengu aruande korruptsiooniartikli üle;
- kohtunud kahel korral MTÜ Korruptsioonivaba Eesti juhatuse liikme Jaanus Tehveriga. Septembrikuu kohtumisel käsitleti rahvusvahelise korruptsioonivastase organisatsiooni Transparency International poolt suvel Eestis läbi viidud korruptsioonibaromeetri uuringu tulemusi. Samuti aruti võimalikke lahendusi komisjoni menetluses olevale probleemile avaliku vahendi võimalikust korruptiivsest kasutamisest rea ametiisikute reklaamimiseks enne valimisi. Detsembrikuu kohtumisel käsitleti 2013. aasta korruptsioonitajumise indeksiga seotud teemasid;
- kohtunud Justiitsministeeriumi asekancleri Kristel Siitam-Nyiri ning karistusõiguse ja menetluse talituse nõuniku Tanel Kalmetiga, et saada ülevaade, kuidas on arenenud ja millises staadiumis on 1. jaanuarist 2014 kasutusele võetava huvide deklaratsioonide registri asutamise seotud tegevused, sh rakendusaktide väljatöötamine;
- kohtunud Justiitsministeeriumi kriminaalpoliitika osakonna analüüsitalituse juhataja Mari-Liis Söödi ja justiitsministri nõuniku Madis Timpsoniga, et saada informatsiooni oktoobrikuus Strasbourgis vastu võetud GRECO kolmanda hindamisvooru teise vastavusaruande „Inkrimineerimised“ ja „Erakondade rahastamise läbipaistvus“ lisa kohta;
- läbi vaadanud komisjonile laekunud märgukirjad;
- läbi vaadanud ja avalikustanud üleriigiliste arvandmete saamiseks deklaratsioonihoidjatele esitatava küsimustiku;
- läbi vaadanud komisjonile esitatud MHD-d ja avalikustamisele kuuluvad deklaratsioonid Riigi Teatajas avalikustanud;
- teinud ettepaneku Riigikontrolli 2014. aasta tööplaani koostamise kohta;
- kohtunud riigikontrolör Alar Karise ja Riigikontrolli kohaliku omavalitsuse auditi osakonna peakontrolöri Airi Mikliga, et arutada Riigikontrolli rolli ja võimalusi KVS-i rakendamise kontrollimisel kohalikes omavalitsustes;
- kohtunud E-riigi Akadeemia e-demokraatia programmi juhi Liia Hänni ja Poliitikauuringute Keskuse Praxis valitsemise ja kodanikuühiskonna porogrammi eksperdi Hille Hinsbergiga, et saada ülevaade Londonis toimunud avatud valitsemise partnerluse tippkohtumisega seonduvast;
- komisjoni esimees on tutvustanud Eesti riigi kogemusi korruptsioonivastases tegevuses, uut KVS ja parlamendi komisjoni tööd Eestis õppevisiidil viibinud Moldova Korruptsioonivastase Keskuse ja Usbekistani delegatsioonile ning Helsingi Linnanõukogu ametnikele; samuti kohtunud OECD kolmanda hindamisfaasi raames Eestit külastanud OECD delegatsiooni liikmetega, mille käigus arutati karistusseadustiku muudatustega seonduvaid küsimusi.
- komisjoni aseesimees Liisa-Ly Pakosta osales Londonis toimunud avatud valitsemise partnerluse tippkohtumise raames 2013. aasta oktoobrikuu lõpus korraldatud avatud valitsemise partnerluse õigusloome töögrupi kohtumisel.

7. Komisjoni järeldused ja kavandatavad tegevused

Komisjon märgib positiivse asjaoluna uues KVS-is komisjoni pädevuse laiendamist ning konkreetsete ülesannete sätestamist korruptsiooni ennetamisel ja võimalike korruptsioonijuhtumite arutamisel. Volitusnormist lähtuvalt oli komisjonil võimalik kavandada 2013. aasta sügisistungjärgul konkreetsem tegevuskava ning tõstatada arutelusid ühiskonnas ilmnunud probleemide üle, mis korruptsiooniteemaga seostuvad. Üks näide selle kohta on eespool kajastatud arutelu avaliku raha võimaliku korruptiivse kasutamise üle ja selle kohta hinnangu kujundamine.

Uue seaduse jõustumisest on möödunud liialt vähe aega ja seetõttu ei ole veel võimalik teha üldistusi kõikidest seaduse rakendamisel tõusetunud probleemidest. Seadus on üsna suure üldistusastmega ning detaile puudutavad probleemid lahendatakse eeldatavasti kohtulahendites. Vältimaks KVS-i rakendamisega kaasnevat võivad samalaadseid mitmeti tõlgendamise võimalusi, märgib komisjon positiivsena Justiitsministeeriumi ja Rahandusministeeriumi koostöös korraldatud koolitusi riigi- ja kohaliku omavalitsuse ametnikele ja erasektori töötajatele, kes seadust rakendama peavad.

Samas nendib komisjon kahetsusega, et KVS-i täies mahus jõustumise ajaks (1. jaanuar 2014) ei ole Vabariigi Valitsus suutnud vastu võtta seaduses viidatud rakendusakte – Vabariigi Valitsuse määrusega kehtestatavat elektroonilise huvide registri põhimäärust, millega see register luuakse. Et seaduses määratletud huvisid deklareerima kohustatud deklarandid peavad oma huvid elektroonilises huvide registris deklareerima k.a 31. maiks, võib registri testimiseks, selle täitmise juhendite tutvustamiseks ja vastavate koolituste korraldamiseks aeg lühikeseks jääda.

Komisjon väljendab heameelt, et 2013. aastal suutis Eesti riik koostatud korruptsioonitajumise indeksi (CPI) tabelis tõusta. Saavutatud tõus on tunnustust vääriv, kuna Eesti suutis edasi liikuda nelja koha võrra: 32. kohalt 28. kohale. Indeksi koostas Transparency International, kes reastas 177 riiki, hinnates neid selle alusel, kui korrumppeerunuks peetakse nende avalikku sektorit. Et Eesti on selles pingereas 28. kohal, on tähelepanuväärne saavutus ja meil on põhjust rahul olla. Uuringust nähtuvalt märgiti Eesti puhul tugevate külgedena ja hinnati positiivseks seadusandlust, juurdepääsu avalikule teabele, meediavabadust ning politsei ja kohtuvõimu tegevust korruptsioonijuhtumite menetlemisel.

Komisjon nõustub aga uuringus tähelepanu juhitud ja negatiivsena mainitud puudujääkidega poliitilises ja ärikultuuris ning mõnab, et meil esineb avalike vahendite mittesihipärast kasutamist ja ametnikkonna politiseeritust. Eriti viimasena märgitud asjaolu peetakse Eesti puhul väga negatiivseks.

Komisjonil on hea meel tõdeda, et Vabariigi Valitsus on kinnitanud uue korruptsioonivastase strateegia aastateks 2013–2020.¹⁸ Strateegia eesmärgid on edendada teadlikkust korruptsioonist, suurendada otsuste ja tegevuste läbipaistvust, arendada uurimisasutuste uurimisvõimekust ja hoida ära julgeolekut ohustavat korruptsiooni.

Õiguskaitseorganite tööd korruptsioonivastase seaduse valguses saab pidada üldiselt rahuldavaks. Probleemiks võib pidada eelkõige teatud passiivsust uues seaduses kirjas olevate vääртеokoosseisude (KVS § 5) kohaldamisel. Aktiivne valimisperiood tõi kindlasti kaasa keskkriminaalpolitsei suure koormuse võimalike tavapärase valimisrikkumiste menetlemisel, mistõttu keerulisemad avaliku vahendi võimalikud korruptiivsed kuritarvitamised valimistel jäid tagaplaanile. Samas on keskkriminaalpolitsei aktiivsus korruptsioonikuritegude uurimisel tunduvalt kasvanud ja kokkuvõttes peab tõdema, et uue KVS-i kohaldamise praktika kujunemine võtab kindlasti aega. Komisjon tunneb samuti heameelt, et Riigikogu menetlusse on jõudnud karistusseadustiku uued sätted, mis sisustavad korruptsioonivastase võitluse

¹⁸ <http://www.korruptsioon.ee/strateegia>

seisukohalt olulised sätted mõjuvõimuga kauplemise kohta, ühtlustavad pistise ja altkäemaksu koosseisude menetlemise ja toovad selgust ka keskkriminaalpolitsei ning Kaitsepolitsei ameti menetlusalluvuse korruptsiooniga seotud väärtemenetluste uurimisel.

Komisjon peab eelseisval perioodil vajalikuks:

- Hoida tähelepanu all elektroonilise huvide deklaratsiooni registri käivitumise protsessi.
- Teostada KVS-i alusel parlamentaarset järelevalvet korruptsioonivastaste meetmete rakendamise üle. Selleks korraldada kohtumisi valitsusasutuste, õiguskaitseorganite ja kohalike omavalitsuste juhtidega, et saada ülevaade korruptsioonivastasest tegevusest.
- Teha koostööd Justiitsministeeriumi ja õiguskaitseorganitega uue KVS-i rakendamisel üleskerkivate küsimuste lahendamiseks.
- Üldistada komisjoni poolt komisjoni kontrollipädevusse kuuluvate ametiisikute suhtes algatatud võimalikke korruptsioonijuhtumeid ja nende kohta antud hinnanguid.
- Teha koostööd GRECO neljanda hindamisvooru raportis „Parlamendiliikmete, kohtunike ja prokuröride korruptsiooni ennetamine“ Eestile antud soovitude täitmist korraldavate institutsioonidega.
- Aidata kaasa Riigikogu liikmete käitumisjuhiste väljatöötamisele.
- Hoida tähelepanu all Vabariigi Valitsuse kinnitatud korruptsioonivastases strateegias kavandatu elluviimist.
- Laiendada aktiivset koostööd kodanikuühendustega ning otsida võimalusi riigi- ja kolmanda sektori ühiseks korruptsioonivastaseks tegevuseks.
- Hoida end kursis korruptsioonivastast tegevust käsitletavate Euroopa Liidu ja muude rahvusvaheliste õigusaktidega ning järgida neid.

(allkirjastatud digitaalselt)

Andres Anvelt

Erikomisjoni esimees

17. veebruar 2014